Szakonyi Károly

Villon és Shakespeare

Amikor 2011 októberében, kilencvenhárom éves korában bekövetkezett halála előtt néhány hónappal utoljára találkoztunk budai, Nárcisz utcai lakásában, ahol a toronyszobában, takarókba bugyolálva, kilencvenhárom évesen, tar koponyája kétfelén hosszan lebegő hófehér hajával és megeresztett növésű, valaha shakespeare-ire nyírt szakállával ült egy öreg fotelban, még széleskörű irodalmi, művészeti tudásának teljes birtokában beszélgethettünk. Az öregség nem fogott a szellemén. Mindaz, amit szegedi meg sárospataki diákként, majd a budapesti Református Teológián és a kolozsvári bölcsészkaron, meg professzor és költő, műfordító apjától, Mészöly Gedeontól megtanult, még ott lobogott elméjében. Ha történetesen egy irodalomkedvelő diáklány kereste volna fel abban az időben, tekintete még jobban kifényesedett volna, felébresztve benne a nők iránti örök vonzalmát. Úriemberségének, graciőz viselkedésének soha nem tudtak ellenállni. Lovagi eleganciájában ott lappangott egy örök kamasz vágyakozása. Emlékszem, Balatonfüreden egy színházi találkozó szünetében – lehetett akkor hetvenéves – lelkesen újságolta Gyurkovics Tibornak meg nekem, hogy megismerkedett a parton három diáklánnyal, menjünk, vigyük el őket csónakázni. Húzódoztunk, meg is volt a véleménye rólunk, este aztán a vacsoránál szemünkre hányta, hogy csalódást okoztunk a hölgyeknek. Talán nem véletlen, hogy bölcsész-doktori disszertációnak Francois Villon kötészetét választotta. Közel állt hozzá, szinte egész életét betöltötte a francia vagabund lírikus életművének fordítása és értelmezése. *Villon Magyarországon ('42) Villon Testamentuma ('43) Villon és a többiek ('66) A teljes Villon ('80) Az igazi Villon ('83) Villon árnyékában ('83) Francois Villon versei, magyar-francia kiadás ('2001)*. El is nyerte a Francia Akadémia Pálmarend lovagi címét, amit 1988-ban adtak át. Párizsi tanulmányútja emlékét a *Francia ég alatt* című, 2006-ban kiadott esszé- és fordításkötetében olvashatjuk.

De ugyanilyen szenvedéllyel foglalkozott Shakespeare-rel. A *Shakespeare új tükörben,* vagy a drámafordításai, illetve a *Shakespeare napló* arról tanúskodnak, hogy nem csak egyes színházak felkérésre tette át a maga költői tehetségével az angol drámaköltő műveit, fordításai azt mutatják, hogy más véleménye volt a nyelvi bátorságról. Tudta, hogy a dráma a színpadi megszólalásban él igazán, tehát a dialógusoknak elevenséget kell adni. Segítette ebben az a gördülékenység, amivel a versezeteket létre tudta hozni, megtartva a hűséget, ami azonban azt jelentette, hogy a

színpadhoz legyen hű a dráma. Arany János szemérmes természetével szemben úgy vélte, az Erzsébet-korban szabadabban szóltak a karzat nyelvén. Persze, azért koránt sem volt olyan merész, mint amivé vált a mai színpadi nyelv. Dramaturg volt, mégpedig kitűnő dramaturg. A negyvenes években a Képzőművészeti Főiskolán is vett órákat, s nem árt, ha a színházi embernek jó a képalkotó készsége. A Nemzeti Színházban kezdte dramaturgiai munkásságát, majd a Madách Színházhoz szegődött, 1951-től pedig három évig a Színművészetin tanította a dramaturgiát. A hatvanas évek elejétől egy ideig szabadúszó volt, de 1978-ban megint állást vállalt a Magyar Televízióban. A *Bánk bán* vagy a *Liliomfi* tévé-változata a nevéhez fűződik.

1975-ben megjelentek a versei. Könnyedén jöttek tollára a rímek. Játékos, sokszor ironikus vagy pajzán hangú ez a költészet, máskor lírai, mint a *Köszönet mindenért* című sanzonja, zenéjét Aldobolyi Nagy György szerzette, és Domján Edit bársonyos hangján lett ismertté. Önéletrajzában azt állítja, hogy anyanyelve a vers, s hogy keveset szólt ezen az anyanyelvén, annak okai a fordítások, azoknak szentelte minden idejét Moliére-től Agatha Christie-n át a görög klasszikusokig.

Egy időben a Lyukasóra folyóirat főmunkatársa volt, és a televízióban ezen a címen futó költészeti vetélkedőnek is oszlopos tagja lett. Feladványaival, megfejtéseivel kápráztatta el a nézőket, s ugyanígy a feledésbe ment költők, írók munkásságának, életének ismeretével is.

Lovagias gesztusa a nők iránt abban is megnyilvánult, hogy *Sirály a Burgban* címmel, esszé kíséretében közreadta Erzsébet királyné, Ferenc József feleségének, Sisinek a verseit. A királyné költészetéről mai napig nincsenek jó véleménnyel az esztéták, dilettánsnak ítélik a tragikus sorsú hölgyet. Mészöly azonban igazságot kívánt szolgáltatni tanulmányában a németről magyarra fordított verseknek, de talán leginkább a szépséges, és Andrássy gróf révén a magyarokat pártoló királynénak.

Mészöly Dezsővel szórakoztató volt bárhol találkozni, szerkesztőségi szobában diskurálni, írótalálkozókra utazni, fesztiválokon körülnézni. (A körülnézni magyarul, mint említettem, kellemes hölgytársaságot keresni.) Nagy műveltségű, életszerető, tudós és művész lelkű ember volt. Fordításaiban, Villon tanulmányaiban maradandót teremtett.

Búcsúztattam a ravatalánál. Sokan jöttek ki Farkasrétre, sokan szerették. Úgy emlékszem rá, mint jó barátra, egy késői korban élt gáláns úrra.